

9. Melnychayko, V. Ya. (1984). *Tvorchy roboty na urokakh ukrayins'koyi movy. Konstruyuvannya. Redahuvannya. Pereklad.* [Creative works in Ukrainian language lessons. Designing. Editing. Translation]. Kyiv.
10. Plysko, K. M. (1998). *Syntaksys ukr. movy.* [Syntax Ukrainian. languages]. Kharkiv.
11. Plyusch, M. Ya. (2010). *Hramatyka ukrayins'koyi movy: morfemika, slovotvir, morfolohiya.* [Grammar of the Ukrainian language: morphemics, word structure, morphology]. Kyiv.
12. Shulzhuk, K. F. (1986). *Skladni bahatokomponentni rechennya v ukrayins'kiy movi.* [Complex multi-component sentences in the Ukrainian language]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЩУПКО Світлана Олександрівна – викладач інформаційної та соціокультурної діяльності Західноукраїнського національного університету.

Наукові інтереси: лінгвістичні засади навчання синтаксису.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SHCHUPKO Svitlana Oleksandrivna – is a teacher of information and socio-cultural activities at the West Ukrainian National University.

Circle of scientific interests: linguistic principles of learning syntax.

Стаття надійшла до редакції 10 серпня 2024 р.

УДК 378

DOI: https://doi.org/10.59694/ped_sciences.2024.09.168

ОРОС Ільдико Імріївна –

доктор філософії, доцент, президент Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-7300-9362>

e-mail: ildiko@kmf.uz.ua

БІДА Олена Анатоліївна –

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти

та управління закладами освіти

Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-0448-0852>

e-mail: tetyanna@ukr.net

ГУТТЕРЕР Єва Войтехівна –

координатор початкової освіти,

старший викладач кафедри педагогіки, психології,

початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти

Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1876-045X>

e-mail: pedagogia@kmf.uz.ua

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ – НЕОБХІДНІСТЬ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

ОРОС Ільдико Імріївна, БІДА Олена Анатоліївна, ГУТТЕРЕР Єва Войтехівна. ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ – НЕОБХІДНІСТЬ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

У статті розглянуто зміст поняття «дослідницька компетентність» та доведено вагомість формування дослідницької компетентності у майбутніх фахівців для сучасного освітнього простору. Дослідницьку компетентність описуємо як інтегральну особистісну якість, що виражається в готовності і здатності самостійно освоювати і отримувати системи нових знань.

Ключові слова: дослідницька компетентність, майбутні фахівці, сучасне освітнє середовище, підвищення якості підготовки фахівців, заклади вищої освіти.

OROS Ildiko Imrievna, BIDA Olena Anatoliivna, HUTTERER Eva Voytehivna. FORMATION OF RESEARCH COMPETENCE IN FUTURE SPECIALISTS – THE NEED FOR MODERN EDUCATIONAL SPACE

The article examines the meaning of the concept of «research competence» and proves the importance of the formation of research competence in future specialists for the modern educational space. We describe research competence as an integral personal quality, which is expressed in the readiness and ability to independently master and obtain systems of new knowledge.

This happens as a result of the transfer of the semantic context from the functional activity to the transformative one, based on the available knowledge, abilities, skills and methods of activity. Research competence is considered a component of self-improvement competence. It is aimed at mastering the ways of intellectual and spiritual development of a person, as a structural component of cognitive competence, which includes elements of methodological, extracurricular, logical activity, ways of organizing goal setting, planning, analysis, and reflection.

The peculiarity of the research competence of specialists is that it is a component of professional competence, and is aimed, first of all, at the development of research skills and the realization of the creative potential of an individual. The main features of the formation of research competence among future specialists are considered. Interactive technologies play a significant role in increasing the level of student activity and forming the research competence of future specialists. Among them, the issue of group forms of educational activity occupies an important place, because they open opportunities for cooperation, relationships, and knowledge of the environment for individuals.

The formation of the research competence of future specialists, the development of their creative abilities through the use of optimal scientific-methodical and educational-didactic resources, in particular, the intensification of the educational process based on active learning methods, are among the main areas of research. We believe that the main trend that should be manifested in the teaching of disciplines in a higher education institution is the creation of appropriate pedagogical conditions for improving the quality of specialist training.

Keywords: research competence, future specialists, modern educational environment, improvement of the quality of training of specialists, institutions of higher education.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Відповідно до законів України про освіту основним завданням передбачено формування творчої особистості, тому першочергово звертається увага на розвиток людини, її здібностей і обдаровань.

Справжня школа формування особистості – це школа розвитку індивідуальності, виявлення здібних і талановитих студентів, збагачення їхнього інтелектуального і творчого потенціалу, сформованості дослідницької компетентності майбутніх фахівців.

Чим більше педагог зможе забезпечити у творчому процесі студентів індивідуальний підхід до них, різнобічно розвивати їхні природні задатки, тим більшу обдарованість виявлятимуть вони у своєму подальшому житті.

Інтеграція України до загальноєвропейського освітнього простору, кардинальні зміни на ринку праці потребують перегляду традиційних підходів до підготовки фахівців у вищій школі та моніторингу ефективності здійснюваних заходів [7].

Особливістю сучасної соціально-економічної та соціокультурної ситуації в державі є зміна якісних вимог до фахівця будь-якого профілю, що забезпечують його затребуваність на ринку праці, успішну та кваліфіковану професійну діяльність, просування по службі,

соціальну захищеність і плідну життєдіяльність в цілому [14].

Проблеми, що стосуються формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців, не відірвані від економічних і політичних явищ, в яких яскраво відображаються протиріччя нашого суспільства. Забезпечити майбутнє фахівця, у тому числі і за рахунок формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців стосовно вимог до професійної діяльності – одне з найважливіших завдань педагогічної науки [15].

Для задоволення сучасних вимог до спеціаліста необхідний новий підхід до проблем виховання особистості нової формації, творчого, мобільного, конкурентоспроможного, морально зрілого, професійно-культурного, готового до активної життєдіяльності в умовах сучасних соціокультурних реалій, які складаються ще в процесі навчання [16].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців присвячено в останні роки чимало спеціальних досліджень. У числі таких робіт слід виділити дослідження М. Архіпової, І. Бежа, М. Голована, В. Константинова, В. Кременя, Н. Печеніної та ін.

Мета статті – розглянути зміст поняття «дослідницька компетентність» та довести вагомість формування дослідницької ком-

петентності у майбутніх фахівців для сучасного освітнього простору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналізуючи психолого-педагогічну літературу, ми виявили інтерес вітчизняних дослідників до поставленої проблеми. Варто зупинитися на деяких визначеннях поняття «компетентність», які мають різну акцентуацію. Зокрема, публікаціями ЮНЕСКО поняття «компетентність» трактується як поєднання знань, умінь, цінностей і ставлень, що застосовуються у повсякденному житті. Щодо Галузових стандартів вищої освіти (ГСВО), то відповідно до Методичних рекомендацій з розроблення складових галузових стандартів вищої освіти компетентнісний підхід «включає знання й розуміння, знання як діяти, знання як бути. Предметна область, в якій індивід добре обізнаний і в якій він проявляє готовність до виконання діяльності» [9, с. 11].

Зазначимо, що І. Бех вважає недоцільним ототожнювати навчальні здібності (знання й уміння) з відповідними компетентностями. Ці навчальні здобутки необхідно трансформувати у життєві компетентності. Науковець трактує сутність поняття «компетентність» як досвідченість суб'єкта у певній життєвій сфері. Він наполягає, що саме змістовий наголос на досвідченості, а не на обізнаності, поінформованості суб'єкта у певній галузі має бути взятий на концептуальне «озброєння» [2].

Т. Байбара зазначає, що компетентність – це володіння здобувачем освіти компетенцією, що поєднується з його особистісним ставленням до неї і до предмета діяльності [1, с. 31].

Останнім часом з'являються інші дослідження, присвячені означеній проблемі. Так, О. Гура науково обґрунтував сутність, структуру психолого-педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу, сформулював вимоги до наукової, навчальної, методичної та організаційно-виховної роботи. Вченим визначена психолого-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу як складна особистісно-професійна системна якість, що забезпечує на особистісному рівні самоорганізацію педагога відповідно до вимог професійної діяльності у вищому навчальному закладі [4, с. 558–559].

На сучасному етапі традиційний підхід змінюється на компетентнісний підхід, тому розглянемо дослідницьку компетентність, яка є однією з ключових у підготовці фахівців.

Дослідницьку компетентність описуємо як інтегральну особистісну якість, що виражається в готовності і здатності самостійно освоювати і отримувати системи нових знань. Це відбувається в результаті перенесення смислового контексту від функціональної діяльності до перетворювальної, базуючись на наявних

знаннях, уміннях, навичках і способах діяльності.

М. Головань визначає дослідницьку компетентність як «цілісну, інтегративну якість особистості, що поєднує в собі знання, уміння, навички, досвід діяльності дослідника, ціннісні ставлення та особистісні якості і виявляється в готовності і здатності здійснювати дослідницьку діяльність з метою отримання нових знань шляхом застосування методів наукового пізнання, застосування творчого підходу в цілепокладанні, плануванні, аналізі, прийнятті рішень та оцінці результатів дослідницької діяльності. Причому дослідницька компетентність хоч і є продуктом навчання, але не прямо впливає з нього, а є наслідком саморозвитку особистості того, хто навчається, його особистісного зростання, цілісної самоорганізації і синтезу його пізнавального, діяльнісного і особистісного досвіду» [3, с. 197–198].

Дослідницька компетентність вважається складовою компетентності самовдосконалення особистості. Вона спрямована на засвоєння способів інтелектуального й духовного розвитку людини, як структурний компонент пізнавальної компетентності, яка включає елементи методологічної, надпредметної, логічної діяльності, способи організації цілепокладання, планування, аналізу, рефлексії.

Актуальність проблеми формування дослідницької компетентності у майбутніх фахівців постійно зростає. Освітнє середовище ЗВО – ефективний засіб формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців, оскільки це дозволяє системно застосовувати: освітні ресурси, форми, методи навчання, спонукати студентів – майбутніх фахівців – до самостійної роботи і зокрема – до дослідницької діяльності.

Політичні та соціально-економічні перетворення в Україні поставили нові завдання як перед освітньою системою, так і перед вищою освітою зокрема. Саме ця галузь є могутнім фактором формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців, відтворення продуктивних сил України.

Особливістю дослідницької компетентності фахівців є те, що вона є складовою професійної компетентності, і спрямована, перш за все, на розвиток дослідницьких умінь і реалізацію творчих можливостей особистості [12].

Розглянемо основні особливості формування дослідницької компетентності у майбутніх фахівців.

Для повноцінного формування дослідницьких умінь студентів доцільно, у першу чергу, застосовувати активні методи навчання, розвивати їх пошукові вміння, співвідносити

етапи наукового пошуку; доводити висновки тощо.

Як відмічає А. Мазаракі, для викладача, який орієнтується на педагогіку співтворчості, такі знання мають дуже важливе значення при виборі форм і методів навчання з тієї чи іншої дисципліни, при створенні відповідного мікроклімату в студентській аудиторії [8, с. 23].

У зв'язку з потребами в інноваціях у освіті виняткова роль належить педагогу. Необхідно знайти нові методи підготовки майбутніх викладачів щоб формувати дослідницьку компетентність майбутніх фахівців.

Важливою передумовою формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців М. Євтух вважає організацію викладачем творчого процесу на заняттях та залучення студентів до активної участі в ньому. Цьому сприяють рольові дидактичні ігри, які дають студентам можливість максимально розкрити свої творчі здібності, своє бачення проблеми, випробувати себе на професійну компетентність, посилити мотивацію тощо [5, с. 69].

Останнім часом провідні науковці країни відводять значну роль інтерактивним технологіям у підвищенні рівня активності студентів та формуванні дослідницької компетентності майбутніх фахівців. Серед них важливе місце в психолого-педагогічній літературі посідає питання про групові форми навчальної діяльності, тому що вони відкривають для особистостей можливості співпраці, стосунків, пізнання довкілля [11, с. 70–71].

Як свідчать результати аналізу літературних джерел, над розв'язанням даної проблеми працює значна кількість науковців. Однак ще не вирішено багато питань, особливо в плані формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців.

Зважаючи на сказане, до основних напрямків дослідження нами віднесено формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців, розвиток їх творчих здібностей шляхом застосування оптимальних науково-методичних і навчально-дидактичних ресурсів, зокрема, інтенсифікації навчального процесу на основі активних методів навчання.

Ми вважаємо, що основна тенденція, яка має проявитися при викладанні дисциплін у закладі вищої освіти – це створення відповідних педагогічних умов підвищення якості підготовки фахівців.

Сьогодні, коли на перший план висунуто питання формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців, активізації мислительної діяльності особистості, важливо до такої діяльності підготувати майбутніх фахівців, щоб вони могли по-новому організувати весь навчальний процес. Тому ми вважаємо, що необхідно застосувати комплекс

умов, які сприятимуть підвищенню рівня підготовки фахівців. Ми визначаємо такі умови: створення комплексу посібників нового покоління на допомогу студентам і викладачам; застосування в освітньому процесі нових технологій.

Нові вимоги, що ставляться до підготовки фахівців, визначають новий зміст навчання, який може бути реалізований завдяки використанню відповідних методів, засобів і організаційних форм навчання.

На лекційних заняттях студенти оволодівають теоретичними знаннями щодо методики викладання дисциплін. При проведенні занять у вищій школі використовуються засоби і методи, які викликають найбільший інтерес у студентів та сприяють розвитку творчого мислення. На заняттях студенти вчаться орієнтуватися в нових педагогічних технологіях, здійснювати пошук нових методичних ідей. При цьому вони оволодівають знаннями і вміннями виступати, розмірковувати, доводити, що в подальшому дозволить їм самостійно набувати знання.

Ми поділяємо думку К. Нор про те, що групова дослідницька навчальна діяльність – це форма організації навчання в малих групах студентів, об'єднаних загальною навчальною метою при опосередкованому керівництві вихователем і в співпраці зі студентами [10, с. 8].

З метою застосування інтерактивних методів навчання варто вносити корективи в тематичне планування, у зміст і структуру занять, складати варіанти завдань для роботи студентів у процесі групової навчальної діяльності. Студенти в умовах групової роботи оперативно опановують ефективні способи розв'язання навчальних завдань.

Вивчення теми завершується дискусією в групах за змістом вивченого матеріалу за допомогою завдань, запитань тощо. Групова дослідницька форма використовується на лабораторних заняттях з метою створення такої атмосфери в аудиторії, яка сприяє співпраці, доброзичливості, дає змогу по-справжньому реалізувати особистісно орієнтоване навчання.

Організуючи групову дослідницьку навчальну діяльність, викладач має забезпечити активність кожного студента. З цією метою обговорення доцільно проводити у вигляді дискусії. В групі кожен висловлює свою думку і доводить її доцільність. У результаті дискусії приходять до спільної думки [7].

Дискусія найбільш оптимально має забезпечити рішення висунутих на даному етапі навчальних завдань. Вона відрізняється від звичайної бесіди тим, що студенти вступають в опосередковане спілкування один з одним. Якщо в бесіді викладач оцінює, а часто й пояснює висловлене студентом

положення, то в дискусії майбутньому фахівцю доводиться самостійно обґрунтовувати свою точку зору [11, с. 82].

Керівництво в групах здійснюється через пам'ятки, завдання, інструкції. Напередодні занять консультанти отримують інструктаж щодо організації роботи в групі. Для розв'язання завдань студентам пропонується пам'ятка роботи в групі:

1. Не сперечайтесь даремно.
2. Вислуховуйте одне одного.
3. Оцініть оригінальність рішень, запропонованих іншими студентами.
4. Перегляньте свою інформацію. Чи підтримуєте інформацію інших? Чому?
5. Дайте оцінку роботи кожного.
6. Проаналізуйте шляхи розв'язання проблеми.
7. Визначте спільний результат і хто буде повідомляти академічній групі про результати роботи.

Неабияка увага приділяється підготовці завдань для групової дослідницької роботи, які спонукають студентів до активності, до творчого мислення, формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців. Завдання підбираються такі, що потребують умінь порівнювати й аналізувати, узагальнювати й систематизувати вже набуті знання. Цим створюються умови для розвитку інтересу при залученні майбутніх фахівців до розв'язання поставлених завдань.

Викладач спрямовує роботу груп: з'ясовує, як консультант керує процесом виконання завдання, слухає, як проходить дискусія, чи всі студенти беруть у ній участь, проводить необхідну консультацію, організовує співпрацю студентів. Більше уваги при цьому приділяє тій групі, в якій більше відчуються труднощі в організації полеміки при виконанні спільного завдання.

Аналізуючи проведену роботу, викладач разом із студентами доходять висновку, що узгоджена групова дослідницька навчальна діяльність дозволяє знайти найбільш доцільне рішення, виявити творчість, підтримати один одного сформувані дослідницьку компетентність майбутніх фахівців. У груповій навчальній діяльності студенти показують високі результати засвоєння знань та формування вмінь.

Ми запропонували студентам відповісти на питання: «Які на вашу думку переваги групової дослідницької форми навчальної діяльності в порівнянні з іншими організаційними формами?» Відповіді були такі:

1. За однаковий проміжок часу обсяг виконаної роботи значно більший (10%).
2. Висока результативність у засвоєнні знань і формуванні вмінь (70%).

3. Набуваються навички відстоювати свою думку (72%).

4. У розв'язанні проблеми беруть участь усі студенти (35%).

5. Підвищується інтерес до навчання, бо при такій організації роботи швидко відбувається занурення у розв'язання поставленого питання (70%).

6. Розвивається логічне мислення (26%).

7. Формується дослідницька компетентність майбутніх фахівців (68%).

Аналіз відповідей студентів свідчить про те, що при такій організації роботи на занятті у студентів формується уміння аналізувати, інтегрувати та синтезувати інформацію, вони відчують себе співучасниками навчального процесу, формується дослідницька компетентність майбутніх фахівців.

При груповій формі роботи студенти розглядають завдання з різних боків і доводять спільну роботу до логічного завершення. І коли до підсумкової інформації входить крипиця окремого студента, у нього з'являється впевненість у своїх силах і здібностях як майбутнього фахівця [6].

Лише при такій організації роботи в групі, коли в дискусію вступають усі студенти і підвищується рівень активного мислення кожного учасника освітнього процесу, на заняттях майбутній фахівець відкине звичайне, шаблонне і прийме своє самостійне рішення в процесі обговорення даної проблеми в групі, бо у студента з'являється захопленість, він прагне проникнути у сутність того, що пізнається, що обговорюється, дискутується. Відбудеться формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців [13].

Правильне використання на заняттях ділових ігор розвиває не тільки знання у майбутніх фахівців, активізує і загострює сприймання матеріалу, дає можливість програвати конкретні педагогічні ситуації, формує уміння встановлювати контакти, проявляти ставлення до вихованців, але й дозволяє вивчати і узагальнювати досягнення педагогічної науки і практики, поновлювати, поглиблювати зміст та технології професійного навчання студентів. Рольові ігри сприяють розвитку творчого аналітичного мислення студентів, вмінню переконливо викладати свою думку, дискутувати, відстоювати свою точку зору [5, с. 69].

Висновки та перспективи подальших розвідок наперед. Використання дослідницької роботи сприяє підвищенню рівня підготовки майбутніх фахівців: студенти краще готуються до занять, беруть активну участь у засвоєнні програмового матеріалу на заняттях. Відмічаємо, що при цьому створюються суб'єкт-суб'єктні відносини між студентом і викладачем, змінюється ставлення студентів до

занять. У процесі такої організації навчальної діяльності студенти переконуються у необхідності знань та їх дієвості, навчаються порівнювати, узагальнювати, класифікувати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, висловлювати думки, відстоювати свою точку зору, у них забезпечується успіх у навчанні, формується дослідницька компетентність.

Щоб застосовувати новітні технології, викладач сам має добре їх знати, тобто постійно самоудосконалюватися, оволодівати новими методами, прийомами, ідеями, що допоможе йому створювати нові педагогічні технології і впроваджувати їх в освітній процес.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Байбара Т. М. Компетентнісний підхід в початковій ланці освіти: теоретичні засади. Формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у навчальному процесі: теоретичні аспекти: Дайджест 1. Донецьк: Каштан, 2011. 98 с.
2. Бех І. Д. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технологія. Київ: Генезис, 2009. С. 21–24.
3. Головань М. С. Модель формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. 5 (23). С. 196–205
4. Гура О. І. Теоретико-методологічні основи формування психолого-педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу в умовах магістратури. [Дис. ... доктора пед. наук]. Класичний приватний університет, Запоріжжя. 2008. 560 с.
5. Євтух М. Б. Пріоритети професійної підготовки вчителя в системі університетської освіти. Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002. Збірник наукових праць до 10-річчя АПН України. Академія педагогічних наук України. Частина 2. Харків: «ОВС», 2002. С. 66–76.
6. Кремень В. Г. Освіта і наука України шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи). К. : Грамота, 2003. 210 с.
7. Кучай О. Використання мультимедійних технологій у підготовці вчителів початкових класів: навчальний посібник. Черкаси: видавець Чабаненко Ю. А., 2015. 52 с.
8. Мазаракі А. А. Модернізація вищої освіти на основі інноваційних технологій. Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002. Збірник наукових праць до 10-річчя АПН України/Академія педагогічних наук України. Частина 2. Харків: «ОВС», 2002. С. 17–28.
9. Методичні рекомендації з розроблення складових галузевих стандартів вищої освіти (компетентнісний підхід). Укладачі: В. Л. Гуло, К. М. Левківський, Л. О. Котоловець, Н. І. Тимошенко, В. П. Погребняк, А. В. Гончарова, М. О. Присенко, М. В. Симонова, Н. В. Крош-ко. К. : Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, 2013. 92 с.
10. Нор Е. Ф. Технология организации групповой учебной деятельности. Николаев, 1998. 75 с.
11. Пехота О. М., Кіктенко А. З., Любарська О. М. та ін. Освітні технології: Навчально-методичний посібник. К. : А.С.К., 2002. 255 с.
12. Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти. Постанова Кабінет Міністрів України від 20 квітня 2011 р. № 462. UGL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/462-2011-%D0%BF>
13. Kuchai, O., Hrechanyk, N., Pluhina, A., Chychuk, A., Biriuk, L., & Shevchuk I. (2022). World Experience in the Use of Multimedia Technologies and the Formation of Information Culture of the Future Primary School Teacher. *International Journal of Computer Science and Network Security*. 22(3). P. 760–768.
14. Oseredchuk, O., Mykhailichenko, M., Rokosoviyk, N., Komar, O., Bielikova, V., Plakhotnik, O., Kuchai, O. (2022). Ensuring the Quality of Higher Education in Ukraine. *International Journal of Computer Science and Network Security*, 22(12), P. 146–152.
15. Puhach, S., Avramenko, K., Michalchenko, N., Chychuk, A., Kuchai, O., & Demchenko, I. (2021). Formation of Specialists' Legal Competence in the System of Life Long Education. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 13(4), P. 91–112.
16. Shuliak, A., Hedzyk, A., Tverezovska, N., Fenchak, L., Lalak, N., Ratsul, A., & Kuchai, O. (2022). Organization of Educational Space Using Cloud Computing in the Professional Training of Specialists. *International Journal of Computer Science and Network Security*. 22(9). P. 447–454.

REFERENCES

1. Baybara, T. M. (2011). *Kompetentnisnyy pidkhid v pochatkoviy lantsi osvity: teoretychni zasady*. [Competency approach in the primary education chain: theoretical foundations]. Donetsk.
2. Bekh, I. D. (2009). *Kompetentnisnyy pidkhid u sучasniy osviti*. [Competency approach in modern education]. Kyiv.
3. Holovan', M. S. (2012). *Model' formuvannya doslidnyts'koyi kompetentnosti maybutnikh fakhivtsiv u protsesi profesiynoyi pidhotovky*. [Model of formation of research competence of future specialists in the process of professional training]. Sumy.
4. Hura, O. I. (2008). *Teoretyko-metodolohichni osnovy formuvannya psykholoho-pedahohichnoyi kompetentnosti vykladacha vyshchoho navchal'noho zakladu v umovakh mahistratury*. [Theoretical and methodological foundations of the formation of psychological and pedagogical competence of a teacher of a higher educational institution in the conditions of a master's degree]. Zaporizhzhya.
5. Yevtukh, M. B. (2002). *Priorytety profesiynoyi pidhotovky vchytelya v systemi universytet-s'koyi osvity*. [Priorities of teacher professional training in the system of university education]. Kharkiv.
6. Kremen', V. H. (2003). *Osvita i nauka Ukrayiny shlyakhy modernizatsiyi (Fakty, rozдумы, perspektvy)*. [Education and science of Ukraine, ways of modernization (Facts, reflections, perspectives)]. Kyiv.
7. Kuchai, O. (2015). *Vykorystannya mul'tymediynykh tekhnolohiy u pidhotovtsi vchyteliv pochatkovykh*

- klasiv*. [The use of multimedia technologies in the training of primary school teachers]. Cherkasy.
8. Mazaraki, A. A. (2002). *Modernizatsiya vyshchoyi osvity na osnovi innovatsiynykh tekhnolohiy*. [Modernization of higher education based on innovative technologies]. Kharkiv.
 9. *Metodychni rekomendatsiyi z rozroblennya skladovykh haluzevykh standartiv vyshchoyi osvity (kompetentnisnyy pidkhid)*. (2013). [Methodological recommendations for the development of constituent industry standards of higher education (competence approach)]. Kyiv.
 10. Nor, E. F. (1998). *Tekhnolohyya orhanyzatsyy hruppovoy uchebnoy deyatel'nosti*. [Technology of organization of group educational activity]. Nykolaev.
 11. Pekhota, O. M., Kiktenko, A. Z., Lyubars'ka, O. M. ta in. (2002). *Osvitni tekhnolohiyi*. [Educational technologies]. Kyiv.
 12. *Pro zatverdzhennya Derzhavnoho standartu pochatkovoyi zahal'noyi osvity. Postanova Kabinet Ministriv Ukrayiny*. (2011). [On the approval of the State standard of primary general education. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine].
 13. Kuchai, O., Hrechanyk, N., Pluhina, A., Chychuk, A., Biriuk, L., & Shevchuk I. (2022). *Svitovyy dosvid vykorystannya mul'tymediyynykh tekhnolohiy ta formuvannya informatsiynoyi kul'tury maybut'oho vchytelya pochatkovykh klasiv*.
 14. Oseredchuk, O., Mykhailichenko, M., Rokosovyyk, N., Komar, O., Bielikova, V., Plakhotnik, O., Kuchai, O. (2022). *Zabezpechennya yakosti vyshchoyi osvity v Ukraini*. [Ensuring the Quality of Higher Education in Ukraine].
 15. Puhach, S., Avramenko, K., Michalchenko, N., Chychuk, A., Kuchai, O., & Demchenko, I. (2021). *Formuvannya pravovoyi kompetentnosti spetsialistiv u systemi bezperervnoyi osvity*. [Formation of Specialists' Legal Competence in the System of Life Long Education].
 16. Shuliak, A., Hedzyk, A., Tverezovska, N., Fenchak, L., Lalak, N., Ratsul, A., & Kuchai, O. (2022). *Orhanizatsiya osvityn'oho prostoru z vykorystannyam khmarnykh obchyslen' u profesyniy pidhotovtsi spetsialistiv*. [Organization of Educational Space Using Cloud Computing in the Professional Training of Specialists].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ОРОС Ільдико Імрїївна – доктор філософії, доцент, президент Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ.

Наукові інтереси: формування дослідницької компетентності фахівців вищої освіти.

БІДА Олена Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ.

Наукові інтереси: формування дослідницької компетентності фахівців вищої освіти.

ГУТТЕРЕР Єва Войтехівна – координатор початкової освіти, старший викладач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ.

Наукові інтереси: формування дослідницької компетентності фахівців вищої освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

OROS Ildiko Imriivna – doctor of philosophy, associate professor, president of Transcarpathian Hungarian Institute named after Ferenc Rakotsi II.

Circle of scientific interests: formation of research competence of higher education specialists.

BIDA Olena Anatoliivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy, Psychology, Primary and Preschool Education and Management of Educational Institutions of the Transcarpathian Hungarian Institute named after Ferenc Rakotsi II.

Circle of scientific interests: formation of research competence of higher education specialists.

GUTTERER Eva Voytehiivna – coordinator of primary education, senior lecturer of the Department of Pedagogy, Psychology, Primary and Preschool Education and Management of Educational Institutions of the Transcarpathian Hungarian Institute named after Ferenc Rakotsi II.

Circle of scientific interests: formation of research competence of higher education specialists.

Стаття надійшла до редакції 12 серпня 2024 р.

УДК 911(075.8)

DOI: https://doi.org/10.59694/ped_sciences.2024.09.174

ЗЕЛЕНЬСКА Любов Іванівна –

доктор педагогічних наук, професор кафедри географії та суспільних дисциплін, Мукачівського державного університету
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-4022-7731>

e-mail: lubov.zelenska@gmail.com

П'ЯТКА Наталія Степанівна –

кандидат економічних наук, доцент кафедри географії та суспільних дисциплін, Мукачівського державного університету
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-9810-3961>